

Om vassdrag og energianlegg i reguleringsplaner

I reguleringsplaner må det tas hensyn til vassdrag og energianlegg. Flerbruksverdier, vassdragsvern, sikkerhet langs vassdragene og energianlegg er viktige momenter ved slik planlegging. Blir vassdrag eller energianlegg omfattet av reguleringsplanene skal de sendes på høring til NVE.

Vassdragenes flerbruksverdi

Reguleringsplaner må ta hensyn til vassdragenes verdi for biologisk mangfold og friluftsliv. Utenfor tettbygde strøk er hovedregelen at vannstrengen avsettes til friområde eller spesialområde. I byer og tettbygde strøk kan det være naturlig med andre formål. Reguleringsplaner kan også være aktuelle for å avsette deler av vassdrag til spesielle formål, for eksempel til kraftproduksjon, vannforsyning, vann- og avløpsanlegg. (pbl § 25 nr.1).

NVE anbefaler at kantsoner langs vassdrag reguleres til friluftsområde, naturvernområde eller liknende, jf. pbl § 25 nr. 6. Dette vil forhindre uønskete inngrep og sikre allmennheten ferdsel langs vassdrag. I følge

vannressursloven § 11 skal det opprettholdes et naturlig vegetasjonsbelte langs vassdrag. Avhengig av hvilke omgivelser vassdraget renner gjennom, bør planen vise hvordan kantsonen langs vassdraget skal bevares og eventuelt utvikles. Kommunen kan fastsette bredden på kantsonen i reguleringsplan, bebyggelsesplan eller ved enkeltvedtak.

I byggeområder kan det gis bestemmelser om at terrenget ikke skal endres og vegetasjonen ikke fjernes på den ubebygde delen av tomten. Denne muligheten kan også benyttes for å sikre kantvegetasjon langs vassdrag.

Dersom planen også omfatter inngrep i vassdragsmiljøet bør det stilles krav til bygge- og anleggsvirksomheten



I følge vannressursloven § 11 skal det opprettholdes et naturlig vegetasjonsbelte langs vassdrag for å motvirke avrenning og gi levested for planter og dyr. (Foto: Arne Trond Hamarsland)

etter § 26. Eksempler på bestemmelser er å unngå blottlegging av finere masse i elveleiet og sikre tilbakeføring av den opprinnelige elvebunnen. En annen bestemmelse kan være å unngå dumping eller deponering av masser i eller ved vassdraget.

Hensynet til grunnvannressursene skal også ivaretas gjennom arealplanarbeidet.

Vurdering av konsesjonsplikt etter vannressursloven

Ved planlegging av tiltak i eller inntil vassdrag, vil NVE under behandlingen av reguleringsplanen vurdere om tiltaket medfører skader og ulemper av slik betydning for allmenne interesser at det er konsesjonspliktig etter vannressursloven § 8. Av hensyn til framdrift i planbehandlingen og for at NVE skal kunne vurdere planen etter vannressursloven, bør konsekvensene for vassdrag konkretiseres så tidlig som mulig i planprosessen. Det samme gjelder uttak av grunnvann, jf. vannressursloven § 45. NVE kan bestemme at konsesjonspliktige tiltak som godkjennes i reguleringsplan ikke trenger særskilt konsesjon etter vannressursloven.

For anlegg i vassdrag med konsesjon etter vassdragslovgivningen gjelder særlige regler. NVE er tilsynsmyndighet for slike anlegg. Dersom det planlegges ny arealbruk med konsekvenser for slike anlegg, må NVE kontaktes tidlig i planleggingen.

Vernede vassdrag

Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag (T-1078) skal legges til grunn i planarbeidet. Retningslinjenes virkeområde omfatter hovedelv, sideelver, større bekker, sjøer og tjern samt et område på inntil 100 meters bredde på sidene av disse. Retningslinjene gjelder også for andre deler av nedbørsfeltet der det er faglig dokumenterte verneverdier.

Det må legges opp til en arealbruk som ikke forringer verneverdiene. I planens tekstdel skal det gå fram hvordan de rikspolitiske retningslinjene er fulgt opp i planen. Byggegrense mot vassdrag må fastsettes slik at det bevares en ubebygde sone langs vannkanten.



Resultatet av skadefloppen i Moxa i 1995, elva endret løp gjennom Tretten sentrum
Foto: FotoNor

Flom, erosjon og skred

Flom, erosjon og skred langs vassdrag er naturlige prosesser. Derfor må planlegging og utbygging langs vassdrag ta hensyn til faren for skader som følge av disse prosessene. Primært bør elvene få tilstrekkelig rom for sin naturlige utvikling ved at det ikke blir bygget i områder som er utsatt for fare.

I områder som er utsatt for flom, erosjon og skred kan kommunen ikke legge opp til arealbruk som fører til at vesentlige verdier kan gå tapt eller skades. Kommunen har en selvstendig undersøkelsesplikt og ansvar for at faremomenter er vurdert og tatt hensyn til. Dette gjelder også ved fortetting i områder der kommunen gjennom nye flomsonekart eller på annen måte skaffer seg kunnskap om faren. Vurderingene skal gjøres både ved utarbeiding av arealplaner og ved vurdering av dele- og byggetillatelse, jf. pbl § 68. Er det grunn til å tro at et område kan være utsatt for fare, må kommunen sørge for å hente inn tilstrekkelig informasjon om faren før planen blir vedtatt eller byggetillatelse blir gitt. Dersom det oppstår skader som følge av en mangelfull planprosess, vil kommunen kunne få økonomisk ansvar for skadene. Selv om kommunen kommer fram til at det ikke foreligger flomfare eller annen fare, bør det angis i tekstdelen at slike farer er vurdert.

Områder med fare skal i nødvendig utstrekning reguleres som fareområde (pbl § 25 nr. 5). Dette innebærer at alle byggetiltak er forbudt eller bare tillatt etter spesielle vilkår som avbøter faren. Fareområder kan kombineres med andre formål som for eksempel park, friluftsområde, landbruksområde, vernebelte, naturvernområde, friområde eller parkeringsplass. Se miljøverndepartementets rundskriv T-5/97 "Arealplanlegging og utbygging i fareområder" og veileder T-1381 "Reguleringsplan og bebyggelsesplan" s. 40. Mindre fareutsatte områder som ikke reguleres til fareområde kan markeres på plankartet som en veiledende opplysning uten rettsvirkning.

Det kan gis bestemmelser for områder som er utsatt for fare (pbl § 26). Vilkår om sikring før bygging i byggeområder er eksempler på dette. Sikringstiltakene må



Målområdet i Kvittfjell alpinanlegg under flommen i 1995 Foto: FotoNor

da tegnes inn på planen og beskrives i de utfyllende bestemmelsene. I medhold av pbl § 68 kan kommunen nedlegge byggeforbud eller stille særlige krav til byggegrunn dersom natur- eller miljøforhold tilsier det. Det kan være aktuelt å stille slike krav i reguleringsplan med tanke på fare for flom, erosjon og skred.

Nivå på byggehøyde

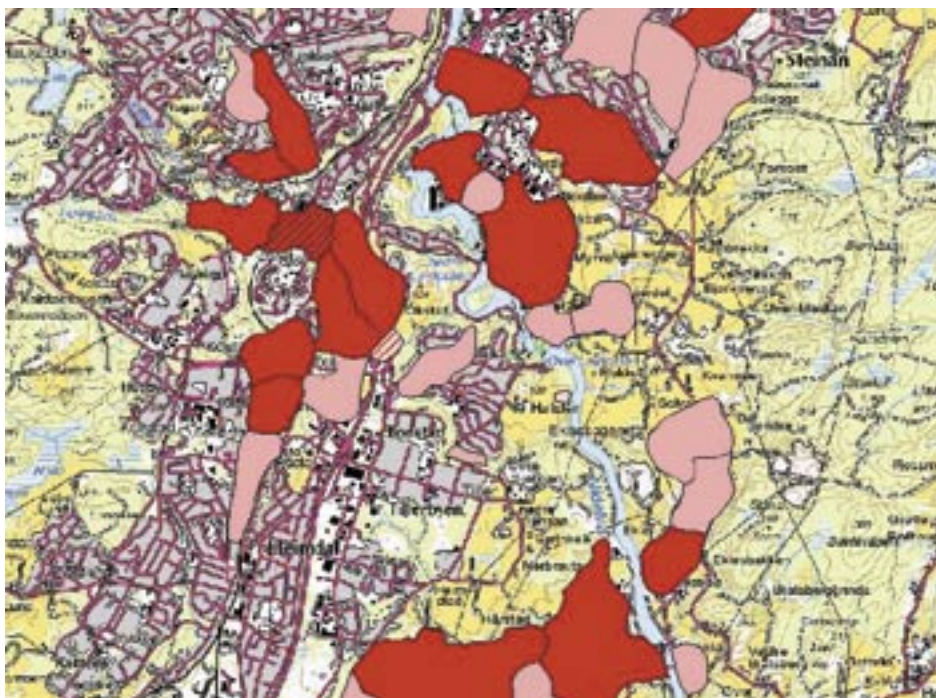
Hvilke nivåer som skal legges til grunn for byggehøyder for å unngå flomskader vil avhenge av hvilken arealbruk som planlegges. I NVEs "Retningslinjer for arealbruk og sikring i flomutsatte områder" (nr. 1/99) er det gitt kriterier for differensiering av sikkerhetsnivå (se tabell 3-1 på side 21). Dersom kommunen finner at risikoen ikke er akseptabel i forhold til den utnyttelse som planlegges, kan den:

- Endre planlagt arealbruk.
- Beholde planlagt arealbruk, men fastsette byggegrense i terreng høyde (angi kote) som ivaretar hensyn til for eksempel flom.
- Fastsette spesielle krav til bygningsteknisk utforming/utnyttelse for eksempel at hus ikke kan ha kjeller, eventuelt kjeller som tåler å settes under vann.

NVE er i ferd med å utarbeide flomsonekart for prioriterte strekninger langs utvalgte vassdrag. Slike kart kan også utarbeides for andre strekninger ved behov. Kostnader forbundet med dette må i så fall dekkes av kommunen.

Kartlegging av skredfare

Ulike typer skred kan ramme bebyggelse og infrastruktur langs vassdrag. Statens kartverk har tidligere gitt ut faresonekart som viser skredfarlige områder med kvikkleire i Trøndelag og i Sør-Norge. På oppdrag fra NVE er Norges geotekniske institutt i ferd med å dele inn disse fareområdene etter faregrad, konsekvens og risiko ved skred. Dette arbeidet vil også bli videreført i Nord-Norge. Risikoklassifiseringen vil gi kommuner med kvikkleiresoner et bedre grunnlag for å vurdere skredrisiko i kommuneplanleggingen. Dataene sendes kommunene etter hvert som de er klare. De vil også være tilgjen-



Faregradskart (skredfare) over Trondheim. Faregrad er en vurdering av sannsynligheten for skred og er delt i tre klasser; lav, middels og høy.

gelige i en nasjonal skred-database som er under utvikling ved Norges geologiske undersøkelser.

I enkelte deler av landet er det også foretatt kartlegging av faren for andre typer skred.

Håndtering av overflatevann i byer og tettsteder

Drenering og tetting av flater ved utbygging og asfaltering fører til raskere avrenning og hyppigere og bråere flommer i vassdragene nedenfor. Særlig i mindre vassdrag i byer og tettsteder kan dette føre til økte flomskader, enkelte steder også fare for erosjon og skred. Flomskader kan også komme som følge av underdimensjonerte eller tette rør og kulverter.

I forbindelse med reguleringsplaner må det derfor vurderes hvordan overflatevannet skal håndteres for å unngå skader, og samtidig ta vare på vassdragsmiljøet. Åpne løsninger har klare fordeler fordi systemene er lettere å kontrollere og vedlikeholde. Åpne bekker med kantvegetasjon gir dessuten liv og variasjon i det bebygde landskapet, og har større selvrensing enn lukkede systemer. For å redusere flomtoppene bør det vurderes å anlegge fordryningsbassenger på arealer der

flomvann ikke vil gjøre skader - parker o.l. - eller i grunnen der det er egnede infiltrasjonsmasser. Planlagt håndtering av overflatevannet må fremgå av reguleringsbestemmelsene og plankartet.

Samlet plan for vassdrag

Gjennom Samlet plan for vassdrag (St.meld. nr. 60 1991-92) har Stortinget pekt ut en del vassdrags- og kraftutbyggingsprosjekter som kan konsesjonsbehandles. Kommunen har ikke anledning til å planlegge arealbruk som kommer i konflikt med disse planene. Nærmere opplysninger om vassdrag som inngår i Samlet plan for vassdrag kan gis av NVE eller fylkesmennene.

Damsikkerhet

Dersom det blir planlagt bebyggelse nedenfor en dam eller langs rørgater, må planutkastet sendes på høring til dameieren. Slik utbygging kan kreve oppjustering av sikkerhetsklassen for dam eller rørgate.

Energianlegg

Eksisterende kraftledninger og andre energianlegg må innarbeides i reguleringsplaner. Høyspenningsanlegg skal i nødvendig utstrekning avsettes til fareområde, jf. pbl. § 25 nr. 5.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er et direktorat under Olje- og energidepartementet med ansvar for å forvalte landets vann- og energiresurser.

NVE skal sikre en helhetlig og miljøvennlig forvaltning av vassdragene, fremme en effektiv kraftomsetning og kostnads- effektive energisystemer og bidra til en effektiv energibruk.

NVE har en sentral rolle i beredskapen mot flom og vassdragsulykker og leder den nasjonale kraftforsyningsberedskapen.

NVE er engasjert i FoU og internasjonalt samarbeid innen sine fagområder. NVE er nasjonal faginstitusjon for hydrologi.

Informasjon fra Norges vassdrags- og energidirektorat

Fakta-ark nr. 6 2003



Regplanbilde: Utsnitt fra reguleringsplan som viser fareområde høyspentanlegg og fareområde flom (illustrasjon fra MD-veileder T 1381)

Spenningsstyrken skal av sikkerhetsmessige / beredskapsmessige hensyn ikke gå fram av planen. Større, nye energianlegg vil være gjenstand for konsesjonsbehandling etter energiloven. Kommunene avgjør selv hvordan nye energianlegg skal avklares etter plan- og bygningsloven.

Hvor skal planene sendes?

Høringsutsendelse eller spørsmål om regulerings- og bebyggelsesplaner rettes til NVEs regionkontor. Dersom en plan er i strid med nasjonale mål, rammer og retningslinjer for NVEs forvaltningsområder, kan NVE fremme innsigelse mot planforslaget.

Publikasjonsoversikt

Følgende veiledningsmaterieell fra NVE kan brukes i planarbeidet. Utgivelsene er tidligere sendt kommunen, og er lagt ut på NVEs internettside: www.nve.no

Veileder nr. 3-1999: ”

Arealplanlegging i tilknytning til vassdrag og energianlegg”

Retningslinjer nr 1-1999:

”Retningslinjer for arealbruk og sikring i flomutsatte områder”

Veileder nr. 2-2000:

”Energi i kommunene”

NVE/DN, 1995: ”Forvaltning av vernede vassdrag”

Fakta

Norges vassdrags- og energidirektorat

Hovedkontor

Middelthunsgt. 29 Postboks 5091
Majorstua 0301 Oslo
Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
Internettadresse: www.nve.no

Region Midt-Norge (RM)

Trekanten, Vestre Rosten 81,
7075 Tiller
Telefon: 72 89 65 50
Telefaks: 72 89 65 51
E-postadresse: rm@nve.no

Region Nord (RN)

Kongensgate 14-18
Postboks 394, 8505 Narvik
Telefon: 76 92 33 50
Telefaks: 76 92 33 51
E-postadresse: rn@nve.no

Region Sør (RS)

Anton Jenssens gate 5
Postboks 2124, 3103 Tønsberg
Telefon: 33 37 23 00
Telefaks: 33 37 23 05
E-postadresse: rs@nve.no

Region Vest (RV)

Naustdalsvn. 1b
Postboks 53, 6801 Førde
Telefon: 57 83 36 50
Telefaks: 57 83 36 51
E-post: rv@nve.no

Region Øst (RØ)

Vangsveien 73
Postboks 4223, 2307 Hamar
Telefon: 62 53 63 50
Telefaks: 62 53 63 51
E-postadresse: ro@nve.no

Ansvarlig: Informasjonsdirektør
Sverre Sivertsen
Fagansvarlig: Håkon Dreyer Sæter
Opplag: 1000